

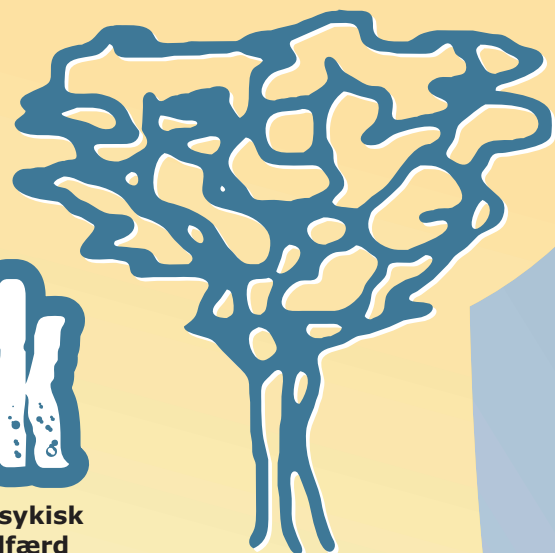
Nyhedsbrev

»Harer«, Jacob Kjeldberg, Sølund

Vidensteam.dk

Nyhedsbrev fra det landsdækkende Vidensteam vedrørende psykisk handicappede og senhjerneskedede med problemskabende adfærd

» Jeg-støttende samtaler « og problemska

Af Per Lærkegaard

Erfaringerne fra et udbytterigt samarbejde mellem Landsbyen Sølund og Vidensteamet peger på, at metoden Jeg-støttende samtaler kan lægge en dæmper på problemskabende adfærd. Metoden kan nemlig give lindring, når det gør ondt indeni.

Indledning

Evnen til følelsesmæssig selvregulering øges i takt med dels menneskets generelle kognitive og sproglig udvikling, og dels erfaringer med at indgå i sociale relationer med andre mennesker. For mennesker med udviklingshæmning vil denne udviklingsproces være præget af kognitive hæmninger og dermed forsinket udvikling. Dette medfører ofte en forsinket følelsesmæssig og social modning eller emotionelle forstyrrelser.

Kombineret med et miljømæssigt pres og manglende forståelse fra det pædagogiske miljøes side, kan det medføre, at den pågældende sender uforløste emotionelle spændinger ud i miljøet. Der er dermed en nærliggende risiko for, at personen udvikler en problemskaben-

de og udadreagerende adfærd, hvor trusler og vold bliver anvendt som udtryksform over for andre beboere og medarbejdere.

Samtidig øges risikoen for, at der kan opstå misforståelser i kommunikationen mellem den pågældende og støttepersonalet. Derfor har mennesker med udviklingshæmning behov for en særlig indsats eller støtte til at udtrykke deres oplevelser, følelser og tanker.

Hvad er jeg-støttende samtaler?

Denne særlige kommunikative jeg-støtte kan bestå i, at det pædagogiske støttemiljø tilbyder mennesker med udviklingshæmning jeg-støttende samtaler, hvis primære formål er at skabe lindring, når det gør ondt indeni. Den grundlæggende ide er at understøtte den enkelte i at sætte ord, kropssprog og stemninger på følelser. Jeg-støttende samtaler giver mulighed for, at den enkelte person oplever sig selv som betydningsfuld og værdsat. At det er muligt at få en erkendelse af sig selv som et aktivt handlende menneske med ønsker, drømme og visioner for tilværelsen.

Metoden i den jeg-støttende samtale tager udgangspunkt i den jeg-støttende psykoterapi, som primært har fokus på udviklingen af den enkeltes jeg-ressourcer og ikke på bearbejdelsen af ubevidste konflikter. Metoden

er kendetegnet ved at understøtte den enkelte i at finde sine egne ressourcer og få en oplevelse af, at grundlæggende følelser som det at udvise vrede, glæde eller sorg overfor et andet menneske ikke nødvendigvis skal opleves som en trussel over for én selv. At udtrykke følelser og stemninger i fortrolighed med en anden betydningsfuld person kan have samme virkning som at tænde lyset i børneværelset, når det spøger.

Samtalepartnerens jeg-støtte består bl.a. i at rumme de følelser, som den pågældende person oplever som angstfyldte og truende. Mange har ikke lært, at udtrykke det rigtige ord for en følelse og tror måske heller ikke, at andre kan forstå, hvad man føler. En person kan fx have oplevet at blive overladt til den tidligere særforsorg som mindreårig og anbragt på en stor centralinstitution og have en fornemmelse af, at »det er min skyld, fordi jeg er anderledes end de andre i familien«. Den oplevelse kan fremkalde en eksistentiel følelse af tab og svigt, der sætter sig til en indre smerte.

Hvis denne følelsesmæssige smerte ikke bliver forstået og rummet i det pædagogiske miljø, skabes der grobund for en forsat negativ selvudvikling, hvorved risikoen for problemskabende adfærd øges.

De fire aspekter

1. Den trygge ramme

Et første aspekt i en jeg-støttende samtale er at skabe en tryghedsgivende ramme, hvor samtalen mellem den udviklingshæmmede person og samtalepartneren (pædagogen) kan udspille sig. Erfaringerne fra Landsbyen Sølund peger på, at det er vigtigt at planlægge og systematisere et samtaleforløb. Samtalerne skal planlægges over en længere periode, herunder også tidspunkt for start og afslutning, og så skal de foregå i et velegnet lokale, hvor man undgår forstyrrelser. Derudover er det vigtigt, at den udviklingshæmmede føler sig velkommen til samtalen, der skal bære præg af en vis rytme. Én af pædagogerne på Sølund indleder eksempelvis altid sine møder med et kram, og »jeg er glad for at du kommer i dag«. Derefter bruges ca. 15 til 20 minutter på småsnak og hygge over en kop kaffe, inden samtalen for alvor går i gang. Når personen oplever, at han/hun anerkendes, får vedkommende mod til at gå videre. Manglende anerkendelse skaber sårbarhed.

2. Samtalepartnerens rolle

Et andet aspekt er, at samtalepartneren (pædagogen) via sin faglige viden, empati og betydningsfulde relation til den udviklingshæmmede, giver vedkommende sin fulde opmærksomhed og mulighed for at blive set,

bende adfærd

hørt og forstået i forhold til sine egne følelser, tanker og handlinger. Samtalepartneres anerkendelse og forståelse skaber grundlag for, at ikke accepterede følelser og bagvedliggende angstproblematikker bliver mindre truende i forhold til den udviklingshæmmedes egen oplevelse af sig selv. Samtalepartneren skal personligt og fagligt tåle at være tæt sammen med et andet menneske og acceptere den udviklingshæmmedes »uaccepterede følelser og tanker«. Denne miljøterapeutiske proces er indirekte med til at skabe lindring i forhold til det, der gør ondt indeni.

3. Accept og realitetskorrigering

Et tredje aspekt er realitetstilpassede interventioner og opøvelse i at acceptere sig selv som en person med et grundlæggende handicap. Det kan fx dreje sig om en ung udviklingshæmmed mand, der har et ønske om at være »normal«, blive gift og få børn eller gerne vil have et kørekort. I samtalen er det vigtigt, at samtalepartneren (pædagogen) ikke tager drømmene og håbet fra vedkommende, men derimod nænsomt og varsomt sammen med personen realitetskorrigerer vedkommendes virkelighedsopfattelse.

Fordele og ulemper drages frem i samtalen, og personen ser måske, at selvom noget mistes, kan noget andet vindes.

Måske er der ikke basis for at erhverve sig et bilkørekort, men derimod et kørekort til en knallert eller noget helt andet, der giver mening i tilværelsen.

4. Formidling til kolleger

Et fjerde aspekt er, at samtalepartnerens nye forståelse og fornemmelse for den udviklingshæmmedes emotionelle dilemmaer og bagvedliggende angstproblematikker bliver videreformidlet til de øvrige kollegaer i en form, der tager hensyn til den tavshedspligt, som samtalepartneren er underlagt. Derved åbnes der op for, at den øvrige personalegruppe tilegner sig en ny forståelse for de handlemuligheder, der kan kvalificere støttemiljøet i at rumme og bearbejde den udviklingshæmmedes til tider usædvanlige og anderledes adfærdsmønstre. Rummeligheden betyder i denne sammenhæng, at personalegruppen har en særlig bevågenhed over for samspillet og relationerne mellem personalet og beboerne. Især er det vigtigt, at personalet er opmærksomt på deres egen adfærd i samspillet. Dette er ikke mindst vigtigt, når beboerne udviser en problemskabende adfærd, der ofte fremkalder frustration og irritation i personalegruppen. En øget magtesløshed i det

faglige støttemiljø påvirker ofte den enkelte medarbejders evne til at bevare det faglige overblik.

Afslutning

Sammenfattende peger erfaringerne på, at hvis personalet ikke opfanger og forstår den angst og frustration, der gemmer sig bag mange udviklingshæmmedes livsproblematikker, risikerer de, at det får en stærkt negativ indvirkning på samspillet mellem bruger og pædagog. Det indebærer en stor risiko for misforståelser i kommunikationen, trusler og vold, som igen kan medføre samarbejdsproblemer, øget sygdomsfrekvens i personalegruppen og vanskeligheder med at tiltrække kvalificerede medarbejdere.

Jeg-støttende samtaler kan som en konkret metode i det pædagogiske miljø medføre en større forståelse for den udviklingshæmmedes usædvanlige adfærd. En forståelse der er medvirkende til at kvalificere støttemiljøets indsats og derigennem reducere problemskabende adfærd.

Er du interesseret i at vide mere omkring jeg-støttende samtaler, er du velkommen til at kontakte Vidensteamets sekretariat i Skanderborg. Du kan også læse mere på vores hjemmeside www.vidensteam.dk.

»Lille sommerfugl«, Steen Henning Christensen, Sølund

Boganmeldelse

Stephen von Tetzchner:

Udfordrende adferd hos mennesker med lærehemning

- »Betydning af boforhold, tjenester og kommunikasjon«

Af Inger Thorup Jensen, socialpædagog, Dronning-lund Kommune.

Den internationalt anerkendte norske psykolog, Stephen von Tetzchner, har netop skrevet en ny bog om de forskellige årsager til, hvorfor nogle udvikler en udfordrende adfærd, samt hvilke miljøforhold, der henholdsvis kan fremme og hæmme en sådan adfærd. Bogen tydeliggør, at de mennesker, som har udviklet udfordrende adfærd - eller ligger i risikozonen for at komme til at gøre det - i særlig grad har behov for et specielt tilrettelagt miljø. Bogen belyser med stor grundighed spørgsmålet: Hvorfor udfører nogle mennesker sådanne handlinger, og hvilke forhold spiller ind på udviklingsforløbet af disse handlinger? Hvordan kan vi arbejde forebyggende?

Hvorfor udadreagerende adfærd?

Den udfordrende adfærd afspejler individets vanskeligheder med at me-

stre og tilpasse sig sine omgivelser. Udviklingshæmningen indebærer, at personen har dårligere oversigt over og forståelse af sine omgivelser, større problemer med at regulere sin egen følelsesmæssige tilstand, dårligere kommunikationsfærdigheder og hyppigere fejltolkninger af andre personer. Problemer med at udtrykke sig kan medføre manglende forståelse og uhensigtsmæssig reaktion fra menneskene i omgivelserne.

Tetzchners grundtanke er, at det er vores ansvar som professionelle omsorgspersoner at forebygge og mindske udfordrende adfærd. Ifølge Tetzchner er det ikke udviklingshæmningen, der er grunden til den udfordrende adfærd, men derimod pædagogers manglende evne til at se, forstå og støtte udviklingshæmmede mennesker.

Nysgerrighed og undren

Disse mennesker skal forstås ud fra deres totale livssituation. Vi, som ar-

bejder med disse mennesker, skal efter Tetzchners mening forholde os nysgerrigt og undrende til, hvorfor vedkommende lige nu gør brug af udfordrende adfærd som en del af handle- og kommunikationsmønsteret. De udfordrende handlinger skal vi forstå ud fra, hvordan de med deres forskelligartede sansemæssige, kognitive, emotionelle og sociale handicaps opfatter og tolker deres omgivelser.

Udfordrende adfærd er således ikke et individuelt problem, men en manifestation af et individs sårbarhed i et risikofyldt miljø. Om adfærden bliver udfordrende afhænger af, hvordan vi som mennesker i vedkommendes omgivelser ser, møder og forstår den udviklingshæmmede: Hvis mennesker med udviklingshæmning ikke kan forstå eller se meningen med de krav, vi stiller til dem, så er det os, som personale, der har fejlet. Da må vi gøre os mere umage med at tilrettelægge forholdene for den pågældende.

Udfordrende adfærd - et positivt tegn

Mange pædagoger tolker udfordrende adfærd som en negativ søgen efter opmærksomhed, men bogens forfatter tolker i stedet denne adfærd som et positivt tegn på initiativ til samspil, hvor personen søger nærvær, støtte og hjælp til overlevelse. Denne søgen er socialt rettet, og kan dermed tolkes positivt, og den udvikler sig som oftest kun til udfordrende adfærd, fordi andre forsøg på at opnå det samme ikke er lykkedes.

Mange udviklingshæmmede med udfordrende adfærd bliver ifølge forfatteren desværre oftest afvist. Den udviklingshæmmede bliver ikke forstået og bliver dermed tvunget til at reagere med endnu mere udfordrende adfærd. Tetzchner lægger især vægt på betydningen af kommunikation og kommunikationsoplæring, og viser også hvordan boliger, miljø og tjenesteydelser kan tilrettelægges således, at de udgør et beskyttende og forebyggende kommunikativt, fysisk og socialt miljø. Det skal være muligt for den enkelte at få oversigt og kontrol, opleve mestring og få hjælp til at regulere følelser.

Stephen von Tetzchner giver med sin bog et væsentligt bidrag til, at vi som professionelle omsorgspersoner bliver mere kreative, positive, nysgerrige og reflekterende. Desuden påpeger han nødvendigheden af, at vi søger mere viden om den emotionelle udvikling i stedet for den gængse udbredte kognitive tilgang.

Denne bog videregiver stor viden om mennesker med udviklingshæmning, og støtte til, at vi som pædagoger kan tænke positivt, anderledes og konstruktivt omkring den udfordrende adfærd, vi støder på. Vi kan ikke direkte lave om på de mennesker, der har udviklingshæmning, men vi kan lave om på os selv!

Læs mere om bogen på www.gyldendal.no/akademisk

Som en bil uden bremses

- Interview med forstander, Dan Wollbrink, Kingstrup

Af Jens Møller

Når en hjerneskadet person har fået en skade i frontallap-området, giver det ofte store problemer med at omgås andre mennesker. Det kniber med impulsstyringen, og nogle personer bliver »som en bil uden bremses«. Vidensteamet har besøgt Kingstrup på Vestfyn, der er et dag- og døgntilbud for voksne senhjerneskadede, for at få indblik i, hvordan der arbejdes pædagogisk med disse mennesker.

Bag om Kingstrup

Kingstrup blev oprettet i 1999 som et dag- og døgntilbud til voksne senhjerneskadede - primært med såkaldte frontallap-skader - i Fyns Amt. Tilbudet er indrettet i en tidligere børneinstitution fra 1930'erne, hvorfor både bygninger og omgivelser er meget rummelige og fleksible. Kingstrup har 12 dagcenterpladser, 8 døgnpladser og 31 ansatte alt inklusive.

Tilbudet blev oprettet, fordi de fynske kommuner havde store problemer med at håndtere denne gruppe af borgere, der pga. af deres skade ofte

har vanskeligt ved at indgå i normale sociale sammenhænge - bl.a. fordi mange udvikler en uadreagerende eller voldsom adfærd. Flere pårørende var også bekymret over, at deres familiemedlemmer befandt sig i »dårligt selskab« og blev kriminelle eller misbrugere.

Beboerne på Kingstrup

Beboerne på Kingstrup har alle pludseligt erhvervet sig en hjerneskade efter det 15. år - primært pga. af trafikuheld eller blodpropper. Typisk er der tale om »frontallap-skader«, hvilket vil sige, at skaden er placeret i det

forreste område af hjernen, der styrer impulser, følelser m.m.. For beboerne betyder det, at de har svært ved at hæmme deres impulser, svært ved at overskue sociale situationer og at de stresses og udtrættes meget hurtigt. Nogle har også hukommelsesproblemer og er meget let afledelige. Derudover har nogle af beboerne haft et konfliktfyldt liv før skaden, måske med misbrug og/eller kriminalitet, hvilket yderligere komplicerer deres situation. Kingstrup har da også pladser til domsbragte beboere, som er vurderet til at ville kunne få en mere kvalificeret hjælp på Kingstrup.

Forstander Dan Wollbrink (th.) viser Bente Juul og Per Lærkegaard rundt på Kingstrup.

Kingstrups forstander, Dan Wollbrink, sammenfatter; »vores beboere har simpelthen mistet evnen til at opføre sig ordentligt. De har svært ved at løse konflikter og ændre strategi - og så har flere af beboerne derudover vanskeligheder med at erkende, at de har et handicap og behøver hjælp«.

Motivation

Først og fremmest gælder det om at skabe motivation hos beboerne. Det kan imidlertid være en vanskelig opgave, da beboerne som oftest mangler erkendelse af deres handicap og derfor har svært ved at forstå, hvorfor de i det hele taget befinder

Hvad er Vidensteamet?

Vidensteamet er et landsdækkende og amtsfinansieret samarbejde omkring psykisk handicappede og senhjerneskadede med problemskabende eller udadreagerende adfærd. Det består af repræsentanter fra alle amter samt København, Frederiksberg og Bornholms Kommune.

Formålet med Vidensteamet er i korte træk at indsamle og videreformidle informationer og viden om ovennævnte målgruppe.

Vidensteamets sekretariat er placeret i Skanderborg og har tre ansatte, der varetager den daglige drift.

Du kan læse mere meget mere om Vidensteamet på www.videnssteam.dk. Du er også velkommen til at kontakte sekretariatet for yderligere information på tlf: 87931143 eller e-mail: dtr@solund.aaa.dk

sig på Kingstrup. Men udgangspunktet på Kingstrup er, at alle har et eller andet mål med livet - det skal bare findes frem, og så skal der fokuseres på det. Dan Wollbrink forklarer; *»vi kommer ingen vegne, hvis ikke beboerne har et mål. Processen kan sammenlignes med en fodboldbane, hvor spillerne møder forskellige forhindringer på vej frem mod målet. Beboerne skal selv gå hele vejen, men vi er der til at hjælpe dem med de forskellige forhindringer og med at fastholde målet«.*

Struktur

Som følge af hjerneskaden er beboernes verden blevet mere »kaotisk«, og derfor har de brug for struktur i hverdagen. Det er dog ikke en slavisk form for struktur eller metode, men snarere en form for organisering. Dan Wollbrink uddyber; *»Man kan sige, at hver beboer er i besiddelse af et vist antal perler, men pga. skaden er de »røget af snoren« og ligger hulter til bulter til bulter. Derfor skal de sættes tilbage på snoren i en rækkefølge, der tager hensyn til beboerens behov og kunnen. Det gælder om at skabe en forudsigelig ramme for beboerne, så de bliver i stand til at arbejde frem mod deres mål«.*

Det gøres bl.a. ved at skabe beskæftigelse, der matcher den enkelte beboers behov. For mange af beboerne er det også vigtigt at have en »arbejdsidentitet«, hvorfor der er run på værkstedet og dyrepasningen. Udførlige billeddagbøger, der hænger rundt omkring på væggene, er også med til at skabe forudsigelighed

for beboerne, der fx kan have svært ved at huske, hvad de lavede i går.

Relationsarbejde

Før beboerne kan gå i gang med at manøvre sig igennem »fodboldbanen« mod deres mål, må personalet skabe en relation til beboeren, så han vil acceptere deres hjælp. At skabe denne relation kræver et godt kendskab til beboeren, hans »præmorbid historie« (forhistorie), hans mål og vejen til disse mål. Dan Wollbrink forklarer; *»når relationen er skabt, kan vi hjælpe beboeren med at skabe en ny identitet ved bl.a. at konfrontere ham via dagligdags-situationerne og guide ham som en slags markør«.*

Wollbrink nævner følgende eksempel; *»i stedet for verbalt at konfrontere en tidligere tømrer med at han ikke kan arbejde med sit fag mere, finder vi en tømrer-opgave, som han skal arbejde med sammen med en ansat - og gennem den proces vil han ofte opnå en eller anden form for forståelse for, at han skal arbejde med noget andet. I dette tilfælde blev køkkenarbejdet det foretrukne job«.*

Fakta om Kingstrup

- Tilbud til hjerneskaderamte – primært frontallapskadet
- 8 døgnpladser á 2700 kr
- 12 dagpladser á 830 kr
- 31 ansatte

Kontaktoplysninger:
Kingstrup
Fredehjemsvej 2
5591 Gelsted
Tlf. 64 492 492
www.fyns-amt.dk

Opslagstavlen med billeder af hv

Dette hænger også sammen med neuropædagogikken, som der arbejdes med på Kingstrup. Ideen er i korte træk at fokusere på, hvad den enkelte beboer kan i stedet for - som man gjorde førhen - at fokusere på, hvad han ikke kan. Det drejer sig om at finde de stærke sider og bygge videre på dem.

Konfliktpolitik

Det, at beboerne mangler impulsstyring og har svært ved almindelig soci-

Verdagen på Kingstrup hjælper beboerne med at huske og skabe overblik.

al omgang, betyder, at der kan opstå mange konflikter både mellem personalet og beboerne og beboerne imellem. Derfor er der blevet formuleret en konfliktpolitik, der bl.a. går ud på, at der tales åbent om konflikter, at der sættes ord på, hvad der er konflikter, og hvad der ikke er - og at der skal tages ved lære af dem. Der vil uundgåeligt opstå »pædagogiske konflikter, fordi medarbejderne ikke altid lige ved, hvad de skal stille op, el-

ler fordi de i situationen er uopmærksomme på, hvad hensigten med opholdet er. Det væsentlige er i den forbindelse, at der tales åbent om dette og uden at tale om skyld.

Dan Wollbrink forklarer; *»det er nytteløst at gå ind i konflikter - for de kan jo pga. af deres hjerneskade ikke tage ved lære af dem. Det gælder om for os, at vi hele tiden skal være et skridt foran - og dermed tage gassen af ballonen før den eksplo-*

derer. Man kan også sige, at vi skal være deres frontallapper«.

Balancen mellem magt, omsorg og svigt er hårfin. Hvis fx en beboer vil på værtshus, kan personalet blive nødt til at stoppe ham, selvom det skaber en konflikt, fordi de ved, at han vil udsætte sig selv for farlige situationer. Hvis ikke personalet griber ind, og venter til »der bliver ringet«, svigter de i virkeligheden beboeren og drager dermed ikke til-

strækkelig omsorg for ham.

De fysiske rammer

Konfliktpolitikken hænger også sammen med den fysiske indretning, der i høj grad er tilpasset beboernes problemskabende adfærd. Fx er gangene meget brede, og der er i det hele taget meget plads og rum både inde og ude. Det vigtigste er imidlertid, at indretningen er fleksibel, således at den tager hensyn til beboernes sindstilstand. Fx kan værkstedet, hvor beboerne til daglig arbejder, tilpasses den enkeltes behov via afskærmning m.m.

Faldgruberne

Én af faldgruberne, når man arbejder med hjerneskadede mennesker er, at man glemmer deres skade. Dan Wollbrink forklarer; *»faren er, at man bliver offer for sin egen succes og glemmer at fastholde den pædagogiske linje - for personen vil altid være hjerneskadet og vil altid have brug for en målrettet pædagogisk indsats.*

Et andet problem er ifølge Dan Wollbrink, *»hvis vi ikke har tid nok i dagligdagen, eller glemmer at reflektere over det, vi gør - hvis vi bare gør, som vi plejer og bliver vanemennesker. Vi skal hele tiden stille spørgsmål ved vores indsats, og åbent diskutere den«. Kun på den måde kan vi være med til at metodeudvikle indsatsen for disse massivt skadede mennesker.*

Indhold

»Jeg-støttende samtaler«
og problemskabende adfærd 2

Boganmeldelse:
»Udfordrende atferd hos mennesker
med lærehemning« 4

Som en bil uden bremsen 5

Kurstilbud:
Pædagog - med både
hjerte og forstand! 8

**Du er altid velkommen til at kontakte Videns-
teamets landsdækkende sekretariat i Skan-
derborg, der består af:**

Specialpædagogisk konsulent **Per Lærkegaard**,
Vidensteam.dk
Tlf.nr. 87 93 11 46, mail: pel@solund.aaa.dk
Formidlingskonsulent **Jens Møller**, Vidensteam.dk
Tlf.nr. 87 93 11 41, mail: jem@solund.aaa.dk
Assistent **Dorte Rasmussen**, Vidensteam.dk
Tlf.nr. 87 93 11 43, mail: dtr@solund.aaa.dk

Redaktion

Specialpædagogisk konsulent, Per Lærkegaard
Formidlingskonsulent, Jens Møller

Se også hjemmesiden **www.vidensteam.dk**

Kurstilbud

Pædagog - med både hjerte og forstand!

Vidensteamet inviterer i foråret 2005 til et to-dages kursus om, hvordan livshistorie og udviklingsbeskrivelse kan bruges som et redskab til at forstå følelserne bag problemskabende adfærd.

Baggrund:

Ole er en mand på 47 år, der deler liv - og bolig med 9 andre udviklingshæmmede mennesker. Hans psykiske balance har gennem flere år været præget af store udsving fra glæde og veltilpashed til svære tider med indesluttethed, selvstimulering, højlydt råben

samt nappen og kradsen på forbigående. Pludselig en dag brister personalets tålmodighed, og de går til lederen: Ole er fejlplaceret, han er til skade for de andre i huset og bør flyttes til et sted, der er særligt indrettet til hans behov. Men hvad skal lederen gøre, for at få medarbejderne til at omstille sig:

- Fra fokus på Ole's problemskabende adfærd til fokus på hans behov?
- Fra at undgå kontakt til at indgå i tillidsskabende kontakt med Ole?
- Fra opdragelse af Ole til inddragelse af ham i fællesskabet?

- Fra afvisning af Ole til anvisninger i sociale relationer?

På kurset vil vi give nogle af svarene.

Kursets indhold:

Formålet med kurset er, at deltagerne får kendskab til, hvordan anvendelsen af en række konkrete pædagogiske redskaber kan føre til en større indsigt i følelserne bag den problemskabende adfærd. Herunder:

- Livshistorie
- Udviklingsbeskrivelse - bl.a. Stern's udviklingsdomæner
- Forudsætningsanalyse
- Neuro-screening

Hvis man som personale forstår baggrunden for Ole's udtryksformer, kan man bedre hjælpe ham med at gøre sig forståelig på en ny og mere hensigtsmæssig måde.

Praktiske oplysninger:

Undervisere: Trine Schierff og Else Wisbech, pædagogiske konsulenter.

Kursusleder: Per Lærkegaard, specialpædagogisk konsulent i Vidensteamet.

Sted og dato: I Århus Amt (nærmere placering følger) d. 31/3 - 1/4 2005.

På Slagelse Seminarium d. 28/4 - 29/4 2005.

Vidensteamet er behjælpelig med anvisning af evt. overnatning i umiddelbar nærhed.

Pris: 1975 kr. inklusiv forplejning (eksklusiv overnatning).

Tilmelding: Dorte Rasmussen, Vidensteamet: Tlf. 8793 1143
E-mail: dtr@solund.aaa.dk
- løbende information på www.vidensteam.dk